

DÜŞÜNCEYİ GELİŞTİRME YOLLARI

TANIMLAMA (TARİF ETME)

Bir kavrama ait belirleyici özelliklerin anlatılmasıyla oluşan yöntemdir.

Tanımlamada “nedir?” sorusunun cevabı bulunur ve tanım cümleleri genellikle “-dır, -dir; -tır, -tir” ekleriyle veya “denir” ile biter.

Annenin çocuğunu uyutmak için belli bir ezgiyle söylediği halk edebiyatı ürününe ninni **denir**. Anne çocuğuna ilişkin isteklerini, iyi dileklerini, kendi sevincini, üzüntülerini bu nazım şekli ile anlatır.

ÖRNEKLEME

Anlatılan konuyla ilgili değişik örneklerin verilmesiyle oluşan yöntemdir. Amaç konunun, okuyucunun zihninde daha da belirginleşmesini sağlamaktır.

Edebiyatımızda romancılar yaşadıkları dönemin izlerini eserlerine yansıtmışlardır. Bundan dolayıdır ki; edebiyatımızda **Milli Mücadele yıllarını konu edinen birçok yapıt vardır**: Yakup Kadri'nin Yaban'ı; Tarık Buğra'nın Küçük Ağa'sı ve Halide Edip'in birçok romanı bu muhteşem olayı işlemiştir.

KARŞILAŞTIRMA (MUKAYESE)

Birden fazla düşünce, olay, kavram ya da durumun birbiriyle kıyaslanmasıyla oluşan yöntemdir.

Kış mevsiminden hiç hoşlanmam. Soğuğuyla, ulaşımıyla, yiyecek ve giyecekleriyle insana bir sürü sıkıntılar verir. **Oysa yaz mevsimi öyle mi?** Bir kere üşüme diye bir sorunuz, donma diye bir korkunuz olmaz. Bunun için de kat kat giyeceklere gereksinmeniz yoktur.

Yiyeceklerimizin büyük bir bölümü de yaz mevsiminin ürünleridir.

TANIK GÖSTERME (ALINTI)

Yazarın, düşüncelerini inandırıcı kılabilmek için ele aldığı konuda yetkili ve ünlü bir kimsenin sözlerinden alıntı yapmasıyla oluşan yöntemdir. Kişinin sadece adı yetmez. Sözün aktarılmadığı yerde tanık gösterme söz konusu olmaz.

Okuma tutkuların en asilidir. Ekmek bedeni nasıl beslerse, o da ruhu besler. Büyük yazarlar ömürlerinin çoğunu okumakla geçirirler.

Montesquie: “Çeyrek saatlik bir okumanın gideremediği bir kederim olmamıştır.”

SAYISAL VERİLERDEN YARARLANMA

Nesnelerin ya da olayların niceliğini belirterek düşünceyi kesinleştirme tekniğidir. Bu amaçla matematiksel verilerden yararlanılarak düşüncenin doğru ve etkili anlatımı sağlanır.

İhtiyarlığın yaşla ilgisi olmakla beraber, genel olarak her organın ayrı bir gelişme, olgunlaşma, gerileme ve çöküntü yaşı olduğu kabul edilir. Örneğin, on iki, on beş yaşına kadar kulak, saniyede on beş-yirmi bin titreşimli sesleri kolayca ayırt edebildiği halde, bu sayı orta yaşlarda on binin altına, altmış yaşından sonra beş binden aşağı düşer.

BENZETME

Bir kavramı ya da varlığı başka kavram ya da varlığa ait özelliklerle anlatmadır.

Deneme yazarı bir söz işçisidir. Onun bir kuyumcuya benzetirim ben kuyumcu nasıl değerli madeni bin bir özenle işleyerek çok değerli eserler oluşturursa, deneme yazarı da sözcükleri büyük bir dikkatle ve özenle bir araya getirerek eserini oluşturur.